

Vertimas į lietuvių gestų kalbą per spaudos konferencijas ekstremaliomis COVID-19 pandemijos sąlygomis

Natalija Stankevič, Dalia Mankauskienė

Literatūros, kultūros ir vertimo tyrimų institutas
Filologijos fakultetas, Vilniaus universitetas
Institute for Literary, Cultural and Translation Studies
Faculty of Philology, Vilnius University
dalia.mankauskiene@flf.vu.lt
<https://orcid.org/0000-0003-2806-0892>
natalistanke@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0001-7093-1132>

Santrauka. Straipsnyje pristatomas lietuvių gestų kalbos (LGK) vertėjų darbo 2020 m. pavasarį, kai buvo verčiamos tiesioginės spaudos konferencijos dėl COVID-19 pandemijos, tyrimas. Prasidėjus pandemijai LGK vertėjai, kaip ir daugelis kitų valstybių GK vertėjų, susidūrė su nauja vertimo tiesioginiame eteryje forma – vertimu ekstremaliomis sąlygomis. Be kasdinių televizijos žinių, kurių vertimas LGK vertėjams per ilgus metus tapo kasdienybe ir gali būti laikomas vertimu įprastomis sąlygomis, per pandemiją šios srities specialistams netikėtai teko versti tiesioginius politikų ir ekspertų pranešimus, susijusius su besikeičiančia COVID-19 situacija – tai buvo didžiulis iššūkis. Iki to laiko nė vienas iš jų nebuvo tekę versti panašiomis sąlygomis – įtampos ir nežinomybės aplinkoje ir be specialaus pasirengimo dirbti ekstremaliomis sąlygomis. Tyrime remtasi Naujosios Zelandijos mokslininkės R. L. McKee (2014) GK vertimo ekstremaliomis sąlygomis tyrimo metodika, pagal kurią išskirti išoriniai, lingvistiniai, paralingvistiniai ir tarpasmeniniai veiksniai, ir giluminiu interviu su visais 9 LGK vertėjais, vertusiais spaudos konferencijas dėl COVID-19 pandemijos. Nagrinėjama, kaip minimi veiksniai atsispindėjo LGK vertėjų darbe.

Pagrindiniai žodžiai: lietuvių gestų kalbos vertėjas, COVID-19 pandemija, spaudos konferencija, ekstremali situacija.

Interpreting of Live Press Conferences into Lithuanian Sign Language Under Extreme Conditions of the COVID-19 Pandemic

Abstract. The article presents a study of the work of Lithuanian Sign Language (LSL) interpreters in the spring of 2020, when live press conferences on the COVID-19 pandemic were interpreted. At the onset of the pandemic, LSL interpreters, like many other national sign language interpreters, were faced with a

new form of live interpreting – interpreting under extreme conditions. Over the years the broadcast news interpreting has become routine for LSL interpreters and can be considered as interpreting under normal conditions. During the pandemic, however, LSL interpreters suddenly found themselves having to interpret live press conferences of politicians and experts on the evolving situation of COVID-19, a major challenge. Until then, none of them had ever had to interpret under similar conditions in an environment of tension and uncertainty, and without special training of how to interpret in an emergency. The study was based on the methodology of R. L. McKee (2014) for studying the sign language interpreters' work under extreme conditions during the natural disasters in Australia and New Zealand and distinguished environmental, linguistic, paralinguistic and interpersonal factors, and on in-depth interview with all 9 LGK interpreters who interpreted during live press conferences on the COVID-19 pandemic. It examines how these four factors influenced the work of LSL interpreters.

Keywords: Lithuanian sign language interpreter, COVID-19 pandemic, press conference, extreme conditions

Įvadas

Lietuvių gestų kalbos (toliau – LGK) vertėjų paslaugos kurtiesiems teikiamos įvairiuose kontekstuose: teisiniame, medicinos, švietimo, finansų paslaugų kontekste ir daugelyje kitų, tačiau daugiausiai dėmesingumo, pasirengimo ir neretai streso sukiantis sritis – vertimas tiesioginiame eteryje (Kurz 2002; Jiménez Serrano 2011). Šis vertimas laikomas sudėtingiausiu, nes vertėjas neturi galimybės paprašyti kalbėtojo sulėtinti kalbos tempo, perklausti, pasinaudoti kolegų ar kurčiųjų pagalba – tokio pobūdžio vertime vertėjas gali pasikliauti tik savo kompetencija. O verčiant ekstremalios situacijos sąlygomis, kai, be jau minėtų aspektų, tenka susidurti su naujais, iki šiol nepatirtais iššūkiais, tiesioginiame eteryje versti dar sunkiau. Tai įrodė 2020 m. pradžioje visą pasaulį apėmusi ekstremali COVID-19 pandemijos situacija. Tuo metu skirtingų valstybių GK vertėjai, tarp jų ir LGK vertėjai, tapo itin dažnai pastebimi televizijoje ir socialiniuose tinkluose. Jie vertė su COVID-19 pandemija susijusias politikų kalbas ir svarbiausias naujienas ir versdami tiesiogiai susidūrė su daug naujų iššūkių. Šio straipsnio tikslas – aptarti LGK vertėjų darbą per spaudos konferencijas tiesioginiame eteryje ir pristatyti atlikto jų darbo tyrimo rezultatus.

Spaudos konferencijų vertimas į gestų kalbą: rekomendacijos ir gairės

Pasaulio kurčiųjų federacijos duomenimis, prasidėjus pandemijai spaudos konferencijos pradėtos versti į gestų kalbą net 80 pasaulio valstybių (WFD 2020). Kadangi XXI a. panašios pasaulinio masto pandemijos nėra buvę ir niekas negalėjo nuspėti, kad tokia gali prasidėti, atitinkamai nebuvo parengta jokių vertimo per pandemiją rekomendacijų ar gairių, kuriomis GK vertėjai galėtų vadovautis prieš pradėdami versti tiesiogines spaudos konferencijas.

2020 m. pavasarį išibėgėjus pandemijai Pasaulio kurčiųjų federacija kartu su Pasaulio gestų kalbos vertėjų asociacija nedelsdamos išleido pirmąsias gaires dėl GK vertėjų darbo per COVID-19 pandemiją (WFD, WASLI 2020), kurios vėliau buvo atnaujintos (WFD, WASLI 2021). Jose pabrėžiama, kad GK vertėjų centrai turi glaudžiai bendradarbiauti su kurčiųjų bendruomene, kad per spaudos konferencijas verčiantys GK vertėjai būtų aprūpinti tinkamiausiomis apsaugos priemonėmis siūloma aprūpinti vertėjus permatomomis veido kaukėmis arba skydais, kad kurtieji matytų GK vertėjo veidą (gestų kalboje veido mimika perteikiami svarbūs gramatiniai elementai). Kaip alternatyvą siūloma suteikti GK vertėjui galimybę versti atskiroje patalpoje. Be to, gairėse pabrėžiama GK vertėjo, verčiančio spaudos konferencijas tiesioginiame eteri, kompetencijos svarba ir tinkamas vertėjo vaizdo rodymas ekrane – pageidautina, kad vertėjas fiziškai dalyvautų spaudos konferencijoje ir stovėtų šalia pranešėjo, o jei to padaryti negalima, jo vaizdo įterpimas ekrane užimtų nuo 1/2 iki 1/4 ekrano. Atnaujintose gairėse teigiama, kad dalyvaujant keliems pranešėjams siūloma kiekvienam iš jų priskirti atskirą GK vertėją (WFD, WASLI 2021).

Tarptautinė konferencijų vertėjų asociacija taip pat išleido kelias rekomendacijas dėl GK vertėjų darbo per COVID-19 pandemiją (AIIC 2020). Rekomendacijose pabrėžiama GK vertėjų komandinio darbo ir tarpusavio pagalbos svarba, saugumo reikalavimų laikymasis (GK vertėjas turi stovėti mažiausiai dviejų metrų atstumu nuo pranešėjo), tinkamos įrangos užtikrinimas ir pašalinių garsų eliminavimas siekiant palengvinti GK vertėjo darbą tiesioginiame eteri, taip pat kokybiškų technologijų ir programų naudojimas, kad vertėjo vaizdas būtų gerai matomas ekrane.

Europos kurčiųjų sąjunga savo internetiniame puslapyje trumpai apžvelgė, kaip atrodė vertimas per spaudos konferencijas dėl COVID-19 pandemijos 31-oje Europos šalyje (EUD 2020). Iš pateiktų nuotraukų matyti, kad nėra vieno nusistovėjusio būdo, kaip GK vertėjas turėtų būti rodomas per ekraną – vertėjo vaizdas rodomas jam stovint šalia pranešėjo arba naudojant *vaizdo vaizde* (t. y. langelis su vertėjo vaizdu yra įterpiamas į pagrindinį ekraną) ir *chroma key* (t. y. vertėjas verčia už kadro ribų ir yra filmuojamas žaliame fone, kuris sujungus du kadrus (kalbėtojo ekraną ir vertėjo) pasidaro permatomas) technologiją. Tačiau aprašymų, kaip ES valstybėse atrodė GK vertėjų darbas per COVID-19 pandemiją, yra labai mažai. Apžvalgoje daug dėmesio skirta Lietuvai – teigiama, kad Prezidentūra, Vyriausybė, Sveikatos apsaugos ministerija (toliau – SAM) ir Lietuvių gestų kalbos vertimo centras (toliau – LGKVC) glaudžiai bendradarbiavo siekdami užtikrinti, kad visa informacija būtų verčiama į gestų kalbą, o patys LGK vertėjai atsakingai vykdė savo darbą ir puikiai susitvarkė su pandemijos iššūkiais, rodydami pavyzdį visam pasauliui (ibid.).

Gestų kalbos vertimas ekstremaliomis sąlygomis

LGK vertėjų darbo per COVID-19 spaudos konferencijas tyrimą pradėjome nuo panašaus tyrimo, kurį 2014 m. paskelbė Naujosios Zelandijos mokslininkė R. L. McKee, analizės. 2011 m. Australijos ir Naujosios Zelandijos gestų kalbos vertėjams teko versti spaudos konferencijas, organizuojamas dėl ekstremalios situacijos, kurią sukėlė stichinės nelaimės: potvynis, uraganas ir žemės drebėjimas. Atlikusi interviu su trimis GK vertėjais (du Naujosios Zelandijos vertėjai, vienas Australijos vertėjas) R. L. McKee (2014) aprašė, kaip atrodė minimų valstybių GK vertėjų darbas tiesioginiame eteryje esant ekstremaliai situacijai. Atlikdama tyrimą mokslininkė rėmėsi R. K. Dean ir R. Q. Pollardo (2001) iššūkių valdymo schema ir aprašė, kaip išoriniai, lingvistiniai, paralingvistiniai ir tarpasmeniniai veiksniai atsispindėjo Australijos ir Naujosios Zelandijos GK vertėjų darbe:

- *išoriniai veiksniai* vadinami visi aplinkos veiksniai, kurie turėjo įtakos vertėjų darbui;
- *lingvistiniai veiksniai* – specifinių terminų perteikimas GK;
- *paralingvistiniais veiksniais* vadinamos vertėjo naudojamos strategijos ir vertimo stilius;
- *tarpasmeniniai veiksniai* – tai emociniai veiksniai, su kuriais taip pat susidūrė GK vertėjai, ir santykiai su aplinkoje esančiais asmenimis bei žiūrovų reakcija

Kadangi R. L. McKee (2014) darbas yra vienintelis išsamus tyrimas, kuriame aprašomas GK vertėjų darbas ekstremaliomis sąlygomis, juo remtasi siekiant ištirti LGK vertėjų darbą verčiant spaudos konferencijas dėl COVID-19 pandemijos Lietuvoje.

Tyrimo dalyviai ir tyrimo metodas

Iš visų 28-ių¹ LGKVC Vilniaus teritoriniame skyriuje (toliau – vertėjų centras) dirbančių LGK vertėjų per pirmąją COVID-19 bangą spaudos konferencijas vertė 9 LGK vertėjai – visi vertėjai, kurie jau turėjo vertimo tiesioginiame eteryje patirties ir pandemijos pradžios dieną priklausė LRT žinių vertimo komandai. Tyrime dalyvavo 3 vyrai ir 6 moterys. Dalyvių amžius – nuo 25 iki 45 metų. Bendras vertėjų darbo stažas – nuo 4 iki 26 metų. Vertėjų darbo televizijoje stažas – nuo 2 iki 24 metų. Per antrąją COVID-19 bangą komandą papildė ir kiti Vilniuje dirbantys vertėjai, kurie šiame tyrime nedalyvavo.

Siekiant ištirti vertimo per COVID-19 pandemiją ypatumus su LGK vertėjais atliktas pusiau struktūruotas interviu, kuris susidėjo iš dviejų dalių. Pirmą dalis bendro, pristatomojo, pobūdžio, kur vertėjų paprašyta suteikti bendrą informaciją apie jų lytį, amžių, LGK vertėjo darbo stažą ir darbo stažą verčiant televizijoje. Antroje dalyje vertėjams užduodami klausimai apie vertimą ekstremaliomis sąlygomis verčiant spaudos

¹ Pandemijos pradžios dieną LGKVC Vilniaus teritoriniame skyriuje dirbo 28 LGK vertėjai.

konferencijas dėl COVID-19 pandemijos. Remiantis R. L. McKee (2014), antra interviu dalis padalyta į keturias potemes: išorinius, lingvistinius, paralingvistinius ir tarpasmeninius veiksnius – LGK vertėjai pasidalino savo patirtimi, kaip minimi veiksniai atsispindėjo jų darbe verčiant tiesioginėse spaudos konferencijose. Pusiau struktūruotas interviu atliktas 3 grupinėse diskusijose, kuriose dalyvavo po 3 LGK vertėjus. Vertėjai buvo grupuojami atsitiktine tvarka. Dėl Lietuvoje paskelbto visuotinio karantino interviu atliktas nuotoliniu būdu naudojantis „Facebook“ socialine platforma. Su kiekvienu dalyviu susisiekta asmeniškai siekiant gauti jo rašytinį sutikimą dalyvauti tyrime, kuriame nurodytas tyrimo tikslas, eiga ir pabrėžiamas tyrimo konfidencialumas. Gavus visų dalyvių sutikimą, kiekvienai grupei diskusijai „Facebook“ platformoje sukurtas atskiras pokalbių kambarys, kuriame su dalyviais susitarta dėl tinkamos interviu datos ir laiko, o dieną prieš tyrimą dalyviams atsiųsti interviu klausimai, kad jie galėtų pasiruošti diskusijai. Pirma grupinė diskusija truko 1,5 val., antra ir trečia – po 1 val. Visi interviu vyko per vaizdo pokalbį ir gavus dalyvių sutikimą buvo įrašomi.

Tyrimo rezultatai

LGK vertėjų darbo organizavimas per COVID-19 pandemiją

Prasidėjus pandemijai LGK vertėjams, be kasdienių televizijos žinių, teko versti spaudos konferencijas, susijusias su ekstremalia situacija dėl COVID-19 pandemijos, kurios vyko beveik kiekvieną dieną, kartais ir kelis kartus per dieną. Šiame tyrime spaudos konferencijų vertimas laikomas vertimu ekstremaliomis sąlygomis, nes LGK vertėjams jas teko versti labai netikėtai, esant didelei įtampai ir nežinomybei, be pasiruošimo ir specialių mokymų, kaip reikėtų versti panašios situacijos aplinkybėmis.

Nors Lietuvoje pirmosios spaudos konferencijos dėl COVID-19 pandemijos prasidėjo sausio pabaigoje, vertėjų centras pirmų užsakymų sulaukė tik kovo pradžioje, kai Lietuvos kurčiųjų draugija kreipėsi į Vyriausybę su prašymu, kad politikų pranešimai būtų verčiami į gestų kalbą. Versti spaudos konferencijas ėmėsi šiame tyrime dalyvaujantys 9 LGK vertėjai, kuriems buvo sudarytas budėjimo grafikas (vertėjai budėjo namuose) – darbo dienomis vertėjai budėjo po du, o šeštadienį ir sekmadienį – po vieną.

Pirmą mėnesį organizuoti LGK vertėjų darbą buvo sudėtinga. Apie spaudos konferencijas vertėjų centras buvo informuojamas paskutinę minutę ir vertėjai turėjo būti pasiruošę nedelsdami į jas važiuoti. Be to, pasitaikydavo, kad per dieną vykdavo daugiau nei dvi spaudos konferencijos ir tą dieną budintys vertėjai nespėdavo į visas nuvažiuoti, todėl į pagalbą buvo kviečiami kiti minimos komandos vertėjai.

Vertėjai teigia, kad iš pradžių versti spaudos konferencijų ėjo po vieną, tačiau pasitaikydavo, kad jos vykdavo ilgiau, nei numatyta – ėjęs į pirmą spaudos konferenciją LGK vertėjas SAM praleisdavo beveik visą dieną. Viena vertėja patvirtino, kad „prasidėjus spaudos konferencijoms reikėjo siųsti po du vertėjus, apsidraudžiant, jeigu jos

užsitęstų, o vėliau – po vieną. Deja, atsitiko atvirkščiai. “Taigi, išibėgėjus pandemijai, į Vyriausybę ir SAM dažniausiai buvo siunčiami du vertėjai, nes ten spaudos konferencijos vyko ilgiau nei 30 min., o į Prezidentūrą – vienas.

Didelę įtaką vertimui per spaudos konferencijas turėjo LGK vertėjų profesionalumas ir patirtis. Visi tyrimo dalyviai pabrėžė, kad jų pasirengimas versti spaudos konferencijas buvo ganėtinaai geras – vertėjai pripratę versti tiesioginiame eteryje, nebijo būti matomi visai Lietuvai ir kritikuojami. Jie teigia, kad einant versti spaudos konferencijų vietas ir žmonės jiems buvo pažįstami, reikėjo prisitaikyti tik prie pačios ekstremalios situacijos sąlygų. Vis dėlto prasidėjus spaudos konferencijoms dėl COVID-19 pasiruošti vertimui sekėsi sunkiai, nes nebuvo pakankamai informacijos apie esamą situaciją visa informacija buvo skelbiama per spaudos konferenciją, o vertėjas vertė ekspromptu. Tyrimo dalyviai atkreipė dėmesį, kad iš SAM ir Vyriausybės negaudavo išankstinės medžiagos pasiruošti versti spaudos konferenciją, nes jos nevyko pagal griežtai nustatytą planą. Tačiau vertimui Prezidentūroje beveik visada buvo galimybė pasiruošti, tuo vertėjai labai džiaugėsi. Viena vertėja teigia: „Prezidentūra pradėjo su mumis dalytis slapta informacija – atsiųsdavo tekstus, apie ką bus konferencija arba koks bus Prezidento pasisakymas, tai tikrai sveikintina, nes anksčiau to nebuvo. Žinoma, turėjome laikytis konfidencialumo.“ Išibėgėjus pandemijai ruošti spaudos konferencijoms ir nuspėti, apie ką jose bus kalbama, tapo lengviau, nes pradėta skelbti vis daugiau informacijos apie COVID-19 situaciją Lietuvoje, taigi pasiruošimo spaudos konferencijoms procesas tapo toks pat, kaip ir pasiruošimas žinių vertimui – vertėjai skaitė ir žiūrėjo žinias, pasitikrindavo tam tikrus gestus internetiniame LGK žodyne *gestai.ndt.lt*, konsultuodavosi dėl sudėtingesnių ar retesnių terminų vertimo į gestų kalbą su kurčiaja LGK vertimo eksperte, dirbančia vertėjų centre, arba pasitardavo su kolegomis.

Išoriniai veiksniai

Kaip minėta pirmiau, prie išorinių veiksnių priskiriami visi aplinkos veiksniai, kurie turėjo įtakos vertėjų darbui. Šiame skyriuje aprašoma, kaip atrodė spaudos konferencijų vertimo aplinka, išskiriama vietų, kuriose jos vyko, įtaka vertėjų darbui, taip pat atkreipiamas dėmesys į vertėjų dėvimas apsaugos priemones ir saugumo laikymąsi vertimo metu.

Vertimo aplinka. Didelę įtaką LGK vertėjų darbui daro vertimo aplinka. Tyrimo dalyviai pabrėžia, kad LRT televizijoje turi atskirą vertimo kambarį, kuriame vykstant vertimui lieka vieni, jaučiasi patogiai, ramiai ir jokių rimtų trikdžių nepasitaiko, nes aplinka yra techniškai gerai pritaikyta LGK vertėjų darbui. Tačiau per COVID-19 spaudos konferencijas LGK vertėjai neturėjo atskiros vertimo aplinkos – jie vertė stovėdami šalia pranešėjų. Pirmose spaudos konferencijose buvo chaosas, todėl dirbti buvo sudėtinga. Be pranešėjų ir jų pagalbininkų, jose dalyvavo apie 15–20 žurnalistų – jie

perrėkinėjo vienas kitą uždavinėdami klausimus, kuriuos išgirsti buvo neįmanoma. Kartais kameros buvo įjungiamos neperspėjus vertėjo ir sunku buvo susigaudyti, ar jau prasidėjo spaudos konferencija ir reikia versti, ar dar tik šiaip žmonės kalbasi. Vertėjai atkreipia dėmesį, kad salėje stovėjo 8 kameros ir buvo sunku suprasti, į kurią žiūrėti, pvz., tu žiūri į vieną kamerą, bet transliacijoje žiūrovai tave mato iš šono, nes esi filmuojamas kitos kameros (žr. 1 pav.). Viena vertėja pabrėžia: „Kai pirmą kartą atėjau į vertimą, manęs tiesiog paprašė atsistoti šalia ministro pirmininko – kur tiksliai? Kairėje? Dešinėje? Per vidurį? Niekas neaišku. <...> Pradžioje buvo sunku turėti tiek dėmesio. Televizijoje jaučiuosi rami, nes žinau, kaip viskas veikia ir kur žiūrėti, o čia, atrodo, žinojau pagrindus, bet kai likau įmesta į situaciją, buvo streso.“ Vertėjų manymu, dirbti tapo paprasčiau sugriežtėjus karantino sąlygoms, nes spaudos konferencijos pradėjo vykti nuotoliniu būdu – salėje liko tik viena kamera, vertimo aplinkoje buvo keli žmonės, o žurnalistai dalyvavo nuotoliniu būdu ir užduodavo klausimus iš eilės. Taigi, galima teigti, kad įsibėgėjus karantinui vertimo aplinka iš dalies tapo labiau panaši į žinių vertimo aplinką LRT televizijoje ir vertėjams buvo palankesnė.

1 pav. Netinkamas gestų kalbos vertėjo vaizdo rodymas²

Spaudos konferencijų vieta. Spaudos konferencijas vertėjams teko versti ne tik uždarose, bet ir atvirose erdvėse, tai kėlė daug nepatogumų. Vertėjų teigimu, spaudos konferencijas dažniausiai organizuodavo Vyriausybė, SAM ir Prezidentūra, tačiau sugriežtėjus karantinui kurį laiką spaudos konferencijos vyko ne minimų institucijų pastatų viduje, o lauke (dažniausiai jas lauke organizuodavo Prezidentūra dėl savo darbuotojų saugumo). Į užduotą klausimą, ar laukas buvo tinkama vieta LGK vertėjų darbui, visi

² Nuotrauka iš <https://www.facebook.com/434986296584677/videos/3509334905757664> [Žiūrėta 2021-05-12].

tyrimo dalyviai atsakė neigiamai. Vertėjams versti teko lyjant, sningant, esant stipriam vėjui ir akinant saulei. Vienas tyrimo dalyvių pabrėžia: „Verčiau Vyriausybės spaudos konferenciją lauke. Temperatūra, kad ir pliusinė, bet žvarbus vėjas – sunku išgirsti žurnalistų klausimus, o versdamas po kurio laiko nuo vėjo nejučia pirštų. Važiuodamas namo galvojau, kokia gi buvo vertimo kokybė.“ Vertėjai atkreipia dėmesį, kad verčiant lauke vienas didžiausių trikdžių – pašaliniai aplinkos garsai. Kartą spaudos konferencija buvo trumpam sustabdyta dėl šalia Prezidentūros važiuojančio traktoriaus triukšmo. Be to, didelę įtaką vertimui lauke turėjo prastas garsas, nes mikrofonas dažniausiai pajungtas tiesiai į transliaciją. Verčiant televizijoje su panašiais trikdžiais nesusiduriama. Todėl atsižvelgdamas į visus pirmiau minėtus trikdžius, vertėjų centras prašė Prezidentūros organizuoti spaudos konferencijas viduje. Prezidentūra į prašymą atsižvelgė.

Kelis kartus spaudos konferencijos buvo organizuojamos neįprastose vietose, kuriose vertėjams teko versti pirmą kartą per visą darbo patirtį. Vienas tyrimo dalyvių pasakojo, kad pavasarį per karantiną ėjo versti Vyriausybės ir Operos ir baleto teatro organizuojamoje spaudos konferencijoje, vykusioje ant teatro stogo, bet versti buvo nedrąsu dėl aukščio baimės: „Ši idėja man visai patiko, buvo smagu ir su oru pasisekė. Tačiau bijau aukščio, o jie norėjo, kad stovėčiau arčiau krašto. Nesutikau, paprašiau stovėti priekyje, kad pranešėjai būtų man už nugaros, bet mintis, kad esu ant stogo, mane neramino.“ Kitas vertėjas pasakojo, kad kai traukiniais buvo atvežta nauja kaukių siunta, teko versti Terminalo gatvėje, prie metalinių konteinerių (žr. 2 pav.): „Versti turėjau su skydu, šalmu, liemene ir kuprine, nes nebuvo kur jos pasidėti – nebuvo patogų, ir vieta neįprasta nuolat galvojau apie saugumą.“ Taigi matyti, kad spaudos konferencijoms pradėjus vykti lauke, vertimo aplinka labai skyrėsi nuo vertimo įprastomis sąlygomis aplinkos – dėl pašalinių veiksnių kėlė nepatogumą ir turėjo didelę įtaką LGK vertėjo dėmesio sutelkimui į vertimą.

2 pav. Vertėjas, verčiantis ekstremaliomis sąlygomis³

³ Nuotrauka iš <https://www.facebook.com/434986296584677/videos/229043558378991> [Žiūrėta 2021-05-12].

Turint galvoje užsikrėtimo COVID-19 riziką, LGK vertėjams užduotas klausimas, kokių būdu jie nuvažiuodavo į spaudos konferencijų vietą. Trys LGK vertėjai pabrėžė, kad važiuodavo nuosavu automobiliu, šeši – viešuoju transportu (darbo dienomis už jį sumoka vertėjų centras), o taksi ar automobiliu tik tuo atveju, jei į vertimą būdavo išskviečiama netikėtai. Viena iš vertėjų teigia, kad gyvena užmiestyje, o paskelbus karantiną tarp miestiniai autobusai nevažiavo, todėl vertėjų centras kompensavo jai taksi išlaidas iki vietos, iš kurios viešuoju transportu buvo galima nuvažiuoti į vertimo vietą, tačiau viešasis transportas tuo metu važiuodavo rečiau nei įprastai. Kitas vertėjas į klausimą atsakė taip: „Kartą dėl autoįvykio sustojo viešasis transportas, per patį karantino įkarštį, kai gatvės tuščios, <...> išlipau ir greitai ėjau į Vyriausybę. Buvau sušilęs. Kai atėjau, pajutau, kad pakilo temperatūra, o Vyriausybėje ją visada matuodavo. Turėjau dvi baimes – pavėluoti ir būti neįleistam, jei pakiltų temperatūra.“ Taigi, matyti, kad važiuodamas į vertimą vertėjas visada turėjo įvertinti kelionės laiką ir nenumatytus atvejus kelyje, kad vertimo vietą pasiektų laiku ir geros fizinės būklės.

Stovėjimas šalia pranešėjų. Per spaudos konferencijas vertėjams neretai nepatogumą kėlė stovėjimas šalia pranešėjų – tiek dėl netinkamo atstumo laikymosi, tiek dėl prastos garso kokybės. Vyriausybėje ir SAM vertėjams dažniausiai reikėjo stovėti per vidurį tarp dviejų pranešėjų, palyginti arti, kartais mažiau nei metro atstumu nuo kiekvieno. Tačiau Prezidentūroje saugumo buvo laikomasi labai griežtai – vertėjai stovėjo pažymėtoje vietoje dviejų metrų atstumu už Prezidento. Dėl šios priežasties, jei spaudos konferencija vykdavo lauke, girdėti Prezidentą ir jam užduodamus žurnalistų klausimus buvo ypač sunku (žr. *Paralingvistiniai veiksniai*). Atkreiptinas dėmesys ir į pranešėjo bei vertėjo ūgio skirtumus – kelis kartus versdami šalia Prezidento žemesnio ūgio vertėjai turėjo stovėti ant kaladėlės, kad operatoriai galėtų tiksliai sufokusuoti aukšto Prezidento ir žemesnio ūgio vertėjo vaizdą, o GK vertimas aiškiai matytųsi kadre. Vertėjai pabrėžia, kad po tam tikro laiko stovėti ant kaladėlės buvo labai nepatogu, nes ji maža, todėl vertėjas šiek tiek pajudėjęs visada galėjo nuo jos nukristi. Vienas jų prisiminė: „Stovėdamas ant kaladėlės bandau galvoti apie vertimą, gal kokią emociją parodyti, priklausomai nuo kalbėtojo intonacijos, bet nuolat trikdė mintis apie kaladėlę.“ Taigi, matyti, kad ne tik versdami lauke, bet kartais ir viduje, vertėjai ne kartą atsidūrė nepatogiose situacijose dėl nepatogaus stovėjimo šalia pranešėjų.

Apsaugos priemonės. Būtina atkreipti dėmesį į LGK vertėjų dėvimas apsaugos priemonės – skydus, kurie tapo visiškai nauju ir netikėtu trukdžiu vertėjų darbe. Tyrimo dalyviai pabrėžia, kad per pirmąsias spaudos konferencijas vertė be apsaugos priemonių, bet sugriežtinus karantiną per spaudos konferenciją, vykusią Prezidentūroje, jų paprašyta versti su respiratoriais (žr. 3 pav.). Kadangi reikalavimas dėl apsaugos prie-

monių dėvėjimo buvo paskelbtas netikėtai, nei vertėjai, nei vertėjų centras nesitikėjo, kad per spaudos konferenciją reikės versti su apsaugos priemonėmis, todėl dar nebuvo pasitarta su LGK vertėjais dėl tinkamų apsaugos priemonių ir jomis pasirūpinta (3 pav. matyti, kad pranešėjas kalba be apsaugos priemonės). Tokia praktika sulaukė didelio kurčiųjų bendruomenės nepasitenkinimo, nes uždengus vertėjo veidą nesimatė jo lūpų judesių ir mimikos – GK tai ypač svarbu. Galiausiai ši spaudos konferencija buvo perfilmuota, o po dviejų dienų vertėjai pradėjo dėvėti apsauginius permatomus skydus (žr. 4 pav.), kuriais vertėjų centro prašymu pasirūpindavo Vyriausybė ir Prezidentūra.

3 pav. Vertėjas verčia su respiratoriumi⁴

4 pav. Vertėja verčia su skydu⁵

Vertėjams teko versti su įvairiais skydais, tačiau, pasirodė, nei vienas jų netiko LGK vertėjų darbui. Vienos tyrimo dalyvės teigimu, prasidėjus karantinui turėjo būti pasitarta su mokslininkais dėl tinkamiausios apsaugos priemonės GK vertėjams ir įvertinti trukdžiai, kurie būtų kilę dėvint vieną ar kitą priemonę – deja, to nebuvo padaryta, o skydai, vertėjų manymu, tikriausiai, pasirinkti dėl to, kad juos pradėjo naudoti kitų valstybių GK vertėjai. Tyrimo dalyviai taip pat teigia, kad skydai nėra apsaugos priemonė, nes nesaugo nuo viruso dalelių – tai tik parodomasis apsaugos ženklas. Be to, skydai silpnai laikėsi ir dažnai lūždavo, verčiant patalpoje – atspindėdavo šviesą, lauke – rasodavo vertėjui kvėpuojant ir judėdavo nuo vėjo, o esant prastesniam orui į juos patekdavo sniegas ar lietus. Viena vertėjų teigia: „Su skydu ir girdėti, atrodo, sunkiau, nes garsas lyg atsimuša.“ Kitas vertėjas pabrėžia: „Dėl geresnio vaizdo stengiausi lėčiau kvėpuoti, kad skydas nerasotų <...>. Prisimenu, kai verčiau šalia LR Prezidento lauke – vėjas buvo toks stiprus, jog atrodė nublokš veido skydą, o aš bėgsiu jo gaudyti.“ Be to,

⁴ Nuotrauka iš <https://www.lrt.lt/naujienos/lietuvoje/2/1154945/nauseda-karantino-salygos-turi-buti-grieztinamos-nesmatome-per-daug-pavyzdziu-kai-ju-nesilaikoma> [Žiūrėta 2021-05-12].

⁵ Nuotrauka iš <https://www.facebook.com/434986296584677/videos/369064027469599> [Žiūrėta 2021-05-12].

tyrimo dalyviai atkreipia dėmesį, kad versti su skydu reikėjo atsargiai, vienas jų teigia: „Yra gestų, kurie rodomi prie veido, o verčiant su skydu juk nekiši po jį rankos, tad stengiesi rodyti gestą toliau nuo veido. <...> Kartą verčiau labai susikaupęs ir netyčia trenkiau per skydą – kancleris net krūptelėjo.“ Visi vertėjai prisimena, kad bent kartą buvo užkabinę skydą versdami, o didžiausią stresą kėlė nuolatinis susirūpinimas, kaip užkabinus skydą susiimti ir grįžti į vertimo ritmą. Taigi, skydas neretai trikdė vertėjų darbą – vertėjai negalėjo visiškai susikonsultuoti ties vertimu, o ir pati vertimo kokybė nukentėdavo dėl ne vietoje rodomų gestų.

Tyrimo dalyvių nuomone, geriausiai būtų buvę versti kaip LRT televizijoje, t. y. atskiroje įrengtoje vietoje su žaliu fonu, kai vertėjas stovi atokiau nuo kalbėtojo ir žurnalistų, jam nereikia dėvėti jokios apsaugos priemonės, o ir keistis su kolega vertimo metu yra paprasčiau. Tokia galimybė, pasirodo, vertėjams buvo sudaryta. Pavasariį SAM spaudos konferencijų operatoriai parengė vertėjams atskirą salelę su žaliu fonu, laikydami LRT žinių vertimo į gestų kalbą formato. Nors LGK vertėjai buvo labai patenkinti, kurčiųjų bendruomenė išreiškė nepasitenkinimą ir pareikalavo, kad vertėjas grįžtų stovėti prie kalbėtojo. Viena vertėja teigia: „Kurtieji priprato, kad vertėjas rodomas visu ūgiu šalia pranešėjo. Tai amerikiečių įtaka, nes ten dažnai nėra foninio vertimo – vertėjas stovi šalia kalbėtojo. <...> Tai yra rizikinga tiek mūsų, tiek kalbėtojo atžvilgiu, ir keistis vertėjams nepatogu – vizualinis trikdys. Bet toks buvo kurčiųjų noras.“ Taigi, matyti, kad vienos iš didžiausių problemų, sukėlusius visus nurodytus trikdžius, buvo susijusios su išoriniais veiksniais: vertimo vieta, apsaugos priemonių dėvėjimu, saugaus atstumo laikymusi. Jie neleido vertėjams visiškai susikonsultuoti ties vertimu, darbo formatas LGK vertėjams buvo nepalankus, bet jį dažnai lėmė kurčiųjų pageidavimai.

Lingvistiniai veiksniai

Nagrinėjant LGK vertėjų darbą per COVID-19 pandemiją atkreiptinas dėmesys ir į lingvistinius veiksnius, kuriems priskiriami specifiniai su COVID-19 susiję terminai, su kuriais vertėjai susidūrė versdami.

Prasidėjus pandemijai atsirado daug naujų su virusu susijusių terminų, kurie neturėjo atitikmenų GK. Visų pirma atsirado tarptautinis gestas *COVID-19* ir kiti gestai, tokie kaip *karantinas* (buvo rodomas kaip gestas *blokuoti*, kuris pandemijos metu įgavo naują reikšmę *karantinas*), *saviizoliacija* (rodomas kaip gestas *užsidaręs*), *PGR testas* ir *greitasis testas* (rodomi vaizduojant tų testų atlikimo veiksmą). Deja, dauguma terminų, tokių kaip *mobilusis punktas*, *mobiliosios komandos*, *epidemiologinė situacija*, *situacijos prognozė*, *intensyvioji terapija*, *skyrius*, *sankcija*, *reagentai*, *židinytis* ir pan., neturėjo atitikmens LGK, todėl buvo rodomi aiškinamuoju būdu, pagal objekto formą, rečiau – pirštų abėcėle. Dėl tinkamų gestų vartojimo vertėjai aktyviai konsultavosi su vertėju

centro kurčiaja vertėja eksperte ir kitų miestų kurčiaisiais. Viena vertėjų pabrėžė: „Deja, ne visada ir jie galėjo mums padėti, nes jiems, kaip ir mums, šita sritis buvo visiškai nauja.“ Taigi, matyti, kad nors įsibėgėjus pandemijai LGK vertėjams tapo lengviau ruošti spaudos konferencijoms, vis dar buvo nemažai terminų ir žodžių junginių, kurie neturėjo nusistovėjusio vertimo GK ir juos perteikti buvo sudėtinga.

Paralingvistiniai veiksniai

Be lingvistinių veiksnių, išskiriami ir paralingvistiniai, t. y. strategijos, kurias vertėjai naudojo versdami spaudos konferencijas. Atkreiptinas dėmesys į tikslinę auditoriją ir vertėjų sprendimus neišgirdus kalbėtojo arba jam kalbant per greitai.

Versdami spaudos konferencijas LGK vertėjai naudojo skirtingas vertimo strategijas. Remiantis R. L. McKee (2014), vertėjų paklausta, kas buvo jų tikslinė auditorija ir, priklausomai nuo to, kaip buvo verčiami vietovardžiai – pirštų abėcėle, kad suprastų visi klausos negalia turintys Lietuvos gyventojai, ar parodant atitinkamą vietovardžio gestą, kuris dažniausiai suprantamas tik tam tikrame mieste gyvenantiems kurtiesiems. Šeši vertėjai pabrėžė, kad vartojo vietovardžio gestą, o trys – vietovardžio gestą su pirštų abėcėle, kad suprastų visi Lietuvos kurtieji, nes spaudos konferencijose dažnai buvo vartojami rajonų pavadinimai, pavyzdžiui, *Antakalnio ligoninė* ar *Šeškinės poliklinika* – šie vietovardžių gestai paplitę tik Vilniuje. Jei dėl greito kalbėtojo tempo parodyti vietovardžio nespėjama, buvo rodoma *Vilniaus ligoninė / poliklinika*, neminint, kuriame rajone ji yra. Vertėjų teigimu, daugumos kalbėtojų tempas (pranešimai dažniausiai buvo sakomi natūraliai, o ne skaitomi) leido rodyti du vertimo variantus – pirštų abėcėlę ir vietovardžio gestą – žiniose to dažniausiai nespėjama daryti dėl greitai skaitomo teksto, todėl rodomas vienas iš variantų (vietovardžio gestas – jei vertėjas jį žino, pirštų abėcėlė – jei vietovardžio gesto nežino). Vis dėlto visi vertėjai pabrėžia, kad nebūtina versti visko, svarbiausia – perteikti esminę informaciją ir versti taip, kad vertimas būtų suprantamas.

Kaip minėta pirmiau, versti lauke buvo sunkiausia, todėl vertėjams teko taikyti papildomas strategijas. Dėl didelio atstumo sunkiausia buvo girdėti Prezidentą, todėl neišgirdę tam tikros frazės, vertėjai stengėsi nuspėti ją iš konteksto ir atitinkamai išversiti. Ne mažiau sunku buvo versti žurnalistų, kurie stovėjo toli nuo vertėjo, klausimus. Todėl, jei vertėjas neišgirdavo klausimo, atitinkamai informuodavo apie tai žiūrovą, rodydamas gestą *negirdžiu*. Jei klausimo neišgirdavo iš dalies, vertėjas naudodavo *atrankos būdo* strategiją, t. y. atpažindavo klausimą iš kalbėtojo atsakymo ir greitai jį išversdavo prieš versdamas atsakymą.

Be visų pirmiau minėtų veiksnių, svarbu atkreipti dėmesį ir į tai, kad didelę įtaką vertimui turi ir pats kalbėtojas. Tyrime vertėjams buvo užduotas klausimas, kurių po-

litikų kalbas per spaudos konferencijas buvo versti lengviau, o kurių sunkiau. Dalyviai pabrėžė, kad lengviausia versti buvusio sveikatos ministro A. Verygos kalbas, nes jos raiškios, sklandžios ir paprastos. Sunkiausia, vertėjų manymu, versti Prezidento kalbas dėl jo specifinio stiliaus, aukštojo registro žodžių, vartojamų metaforų ir frazeologizmų – jo kalbėseną nėra pritaikyta visai Lietuvos auditorijai, nors, vertėjų manymu, turėtų būti. Viena vertėjų teigia, kad Prezidento kalboje yra daug neapibrėžtumo, kartais norėjosi atsukti spaudos konferenciją ir dar kartą paklausti, ką jis norėjo pasakyti pavartojęs vieną ar kitą metaforą, pavyzdžiui, *šokti tango su premjeru*. Ne mažiau sunku versti buvusio finansų ministro V. Šapokos kalbas, nes jis kalba specifine, tik ekonomistams suprantama kalba, vartoja daug trumpinių, o jo kalbos tempas labai greitas. Vienas vertėjas pabrėžė: „Vien tik Šapoką versdamas per 10 min. visiškai išsisėmi, nes reikia išversti informaciją <...>, aišku, jis žino, apie ką kalba, bet vertėjui ir žiūrovui sunku suprasti. <...> Didelę įtaką vertimui turi tema ir tai, kaip ji pateikiama lietuvių kalba – jeigu apie ekonomiką kalbėtų A. Veryga, būtų daug paprasčiau versti.“ Taigi, matyti, kad kai kurių pranešėjų kalbas versti LGK vertėjams buvo labai sunku.

Tarpasmeniniai veiksniai

Prie tarpasmeninių veiksnių priskiriami vertėjų psichologinė būseną, santykiai su įstai-gų darbuotojais ir žiūrovų požiūris į LGK vertėjus. Prasidėjus spaudos konferencijoms LGK vertėjai nerimavo dėl neaiškios situacijos ir galimybės užsikrėsti virusu. Tuo metu, kai buvo paskelbtas griežtas karantinas, o visi dirbo iš namų, spaudos konferencijose dirbantiems LGK vertėjams teko būti tarp žmonių, todėl rizika susirgti ir užkrėsti artimuosius buvo ganėtinai didelė. Viena vertėjų pabrėžė: „Pirmą kartą gyvenime taip panikavau. Bijojau pačios situacijos ir būti tarp žmonių. Kiekvieną dieną parėjusi namo matuodavausi temperatūrą kaip išprotėjusi.“ Kitas vertėjas teigia, kad nors visa pandemijos situacija daug nerimo nekėlė, ji kartais kankindavo sapnai, esą jis vėluoja į spaudos konferencijas. Dar viena tyrimo dalyvė pabrėžė: „Psichologai, pamatę, kaip keičiasi visuomenės psichologinė būseną, rekomendavo per dieną žinioms skirti ne daugiau kaip 15 min., o mes, nenorėdami atitrūkti nuo aktualijų, kad būtų lengviau versti, turėjome gyventi naujienomis, kurios baugina.“ Taigi, matyti, kad pandemijos situacija turėjo neigiamą įtaką vertėjų psichologinei būsenai. Vis dėlto skirtingais būdais vertėjai stengėsi atsiriboti nuo neigiamos informacijos ir mažiau galvoti apie pandemiją. Du vertėjai atsakė, kad atsipalaiduoti labiausiai padėdavo išsipasakojimas kolegoms, kurie buvo tokioje pačioje situacijoje, geriausiai suprasdavo vertėjo psichologinę būseną ir vertimo metu kylančias problemas. Kiti teigė, kad atsipalaiduoti padėdavo laisvalaikis: sportas, filmai, pasivaikščiojimas gamtoje. Akivaizdu, kad siekiant atsiriboti nuo nega-

tyvios informacijos per pandemiją, tinkamas poilsis LGK vertėjams buvo dar svarbesnis nei dirbant įprastomis sąlygomis.

Kitas tarpasmeninis veiksnys, padėjęs įveikti daugelį nemalonių situacijų, buvo išskirtinė pagarba LGK vertėjų darbui. Vertėjai atkreipė dėmesį į malonią darbo aplinką SAM, Vyriausybėje ir Prezidentūroje ir į draugiškus santykius su šių įstaigų darbuotojais. Viena jų pabrėžė: „Nepailsėjome pagal darbo krūvį, bet pailsėjome darbo aplinkos požiūriu. Mus priėmė kaip savus.“ Kiti papildė, kad visi darbuotojai buvo labai malonūs, empatiški, operatyviai veikiantys, prieš spaudos konferenciją neretai pajuokaudavo, kad sumažintų įtampą – jokių priekaištų jokiai institucijai. Vertėjų nuomone, tokios aplinkos labai trūksta LRT televizijoje. Pasibaigus pirmajai COVID-19 bangai, visi spaudos konferencijose verčiantys vertėjai gavo tuometinio ministro pirmininko S. Skvernelio padėkas už pagalbą Lietuvai kovojant su COVID-19 virusu. Vertėjai liko labai patenkinti vertimu malonioje aplinkoje ir džiaugėsi, kad jų darbas buvo naudingas visuomenei.

Po spaudos konferencijų LGK vertėjai sulaukė daug teigiamų komentarų, pagarbos ir padėkos ne tik iš Lietuvos institucijų, bet ir iš visuomenės – tai leido įsitikinti, koks naudingas jų darbas. Tyrimo dalyviai džiaugėsi, kad spaudos konferencijos leido visuomenei suvokti, kas yra LGK vertėjas ir koks yra jo darbas – dabar į įvairias įstaigas kasdienėmis temomis einantys versti vertėjai nesunkiai atpažįstami. Keli vertėjai taip pat pabrėžė, kad juos atpažindavo kaimynai ir mokyklos laikų draugai, kurie socialiniuose tinkluose komentuodavo vaizdo įrašus su pažįstamais vertėjais – iki šiol LGK vertėjai nesulaukdavo tiek dėmesio iš visuomenės, kiek jo sulaukė per pandemiją. Vienas vertėjų teigė, kad nors per karantiną dėl dėvimų kaukių atpažinti vertėjus gatvėje buvo sunku, kelis kartus jį buvo atpažinę: „Nėra niekas užkalbinęs, bet ilgų žvilgsnių teko matyti arba girdėti *ei, žiūrėk į dešinę, čia tas iš teliko*.“ Kitas vertėjas papildė: „Man patinka, kai pasako, kad matė, bet žvaigždžių liga nesergu.“ Su keliais vertėjais net susisiekė žurnalistai prašydami duoti interviu straipsniui apie LGK vertėjo darbą⁶. Tyrimo dalyviai atkreipė dėmesį ir į neeilinę žiūrovų reakciją į LGK vertėjų darbą – internete paplito nemažai vadinamųjų *memų* su vertėjų nuotraukomis, iškirptomis iš spaudos konferencijų vaizdo įrašų, kur vertėjas rodydavo, žiūrovų manymu, juokingą gestą (žr. 5 pav.) arba su nuotraukų redagavimo programa vertėjui į rankas įdedamas koks nors įrankis ir padaroma juokinga karikatūra (žr. 6 pav.).

⁶ Interviu su LGK vertėjais, <https://www.tv3.lt/naujiena/gyvenimas/gestu-kalbos-vertejas-salia-prezidento-lietuva-rodo-pavyzdi-pasauliui-n1037417> [Žiūrėta 2021-05-12].

Interviu su LGK vertėjais, <https://www.lrt.lt/naujienos/gyvenimas/13/1159431/karantinas-darby-metis-gestu-kalbosvertejams-naujajam-koronavirusui-teko-kurti-nauja-gesta> [Žiūrėta 2021-05-12].

5 pav. Žiūrovai juokauja apie GK vertėją⁷

6 pav. Žiūrovai juokauja apie GK vertėją⁸

Uždavus klausimą, kaip vertėjai reaguodavo į tokius žiūrovų veiksmus, visi atsakė – „pozityviai“. Tyrimo dalyvių manymu, karikatūros labiau žeidė kurčiuosius, kurie jas priėmė kaip pasišaipymą iš LGK ir kurčiųjų bendruomenės, tačiau patys vertėjai teigia, kad džiaugėsi, jog visuomenė atkreipė į juos dėmesį, o karikatūros visiškai jų neįžeidė – atvirksčiai, pralinksmino ir suteikė pozityvumo slegiančioje COVID-19 atmosferoje.

Tyrimo rezultatų apibendrinimas ir išvados

Atlikus interviu su 9 LGK vertėjais išryškėjo išoriniai, lingvistiniai, paralingvistiniai ir tarpasmeniniai veiksniai, su kuriais susidūrė LGK vertėjai versdami spaudos konferencijas per COVID-19 pandemiją.

Viena svarbiausių problemų, kuri per spaudos konferencijas sukėlė visus išorinius trikdžius (vertėjų darbui nepalanki aplinka ir vietos parinkimas, apsaugos priemonės, saugumo laikymasis) ir trukdė vertėjams susikoncentruoti į vertimą, buvo nepalankus darbo formatas LGK vertėjų darbui. Minimų trikdžių nebūtų kilę, jeigu vertėjams per spaudos konferencijas būtų leista versti įprastoje aplinkoje, t. y. atskiroje patalpoje prie žalio fono kaip LRT televizijoje. Tokiu atveju vertėjams nereikėtų dėvėti apsaugos priemonių, stovėti arti pranešėjų ir versti lauke.

Vertimo kokybei įtaką darė ir tai, kad pasirengti pirmų spaudos konferencijų vertimui buvo sunku dėl informacijos trūkumo. Be to, vertėjai susidūrė su daug naujų terminų, kurie neturėjo atitiktens gestų kalboje – juos teko aiškinti, perfrazuoti, išplėsti, rodyti pirštų abėcėle, taip pat kartu su kurčiaisiais vertėjais ekspertais ieškoti bendrų

⁷ Nuotrauka iš <https://www.facebook.com/vtfrontas/photos/3511385288878715> [Žiūrėta 2021-05-12].

⁸ Nuotrauka iš <https://www.facebook.com/photo.php?fbid=3334458589915247&set=p.3334458589915247&type=3> [Žiūrėta 2021-05-12].

vertimų sprendimų. Vertimo sklandumui didelę įtaką turi ne tik vertėjo profesionalumas, jo naudojamos strategijos, bet ir pranešėjų kalbėjimo stilius. Todėl LGK vertėjai turėjo taikyti atitinkamas strategijas priklausomai nuo pašnekovo kalbėjimo stiliaus, tempo ir garso kokybės, be to, stengtis, kad vertimą suprastų ne tik konkrečios vietovės, bet įvairių Lietuvos miestų kurtieji.

Nepaisant visų trikdžių ir nerimo, kurį LGK vertėjams kėlė neaiški COVID-19 padėtis, per pandemiją išryškėjo pagarba LGK vertėjų darbui. Iš gestų kalbos vertėjų buvo imami interviu, visuomenė daugiau sužinojo apie šių specialistų darbo specifiką, tai leido žmonėms suprasti, kas yra LGK vertėjas ir koks svarbus jo įnašas į visuomenės gyvenimą.

Šis tyrimas yra tarp pirmųjų pasaulyje, kuriuose nagrinėjamas GK vertėjų darbas per COVID-19 pandemiją. Dėl panašių tyrimų stokos sunku susidaryti bendrą vaizdą apie tai, kaip kitų valstybių GK vertėjų darbas atrodė prasidėjus pandemijai, su kokiais iššūkiais jie susidūrė, kokie veiksniai turėjo didžiausią įtaką jų darbui, kaip buvo sprendžiamos problemos, ir palyginti LGK vertėjų patirtį su kitų valstybių GK vertėjų patirtimi didesniu mastu. Tikėtina, kad šis tyrimas galėtų paskatinti ir kitus mokslininkus atlikti panašų tyrimą ir išsiaiškinti bendrąsias ir specifines GK vertėjų darbo per COVID-19 pandemiją ypatybes skirtingose šalyse ir parengti bendras rekomendacijas, nes įvairaus pobūdžio ekstremalių situacijų galima tikėtis ir ateityje.

Literatūra

- AIIC. 2020. "AIIC Covid-19 Distance Interpreting Recommendations for Institutions and DI Hubs". *AIIC Blog*. https://aiic.org/document/4839/AIIC%20Recommendations%20for%20Institutions_27.03.2020.pdf [Žiūrėta 2021-05-12].
- Dean, Robyn K.; Robert Q. Pollard. 2001. The application of demand-control theory to sign language interpreting: Implications for stress and interpreter training. *Journal of Deaf Studies and Deaf Education* 6(1). 1–14.
- EUD. 2020. "Accessibility of information on COVID-19 in different EU Member States". *European Union of the Deaf Blog*. <https://www.eud.eu/news/covid-19/> [Žiūrėta 2021-05-12].
- Jiménez Serrano, Oscar. 2011. Backstage conditions and interpreter's performance in live television interpreting: quality, visibility and exposure. *The interpreters' newsletter special issue on television interpreting* 16. 115–136.
- Kurz, Ingrid. 2002. Physiological stress: responses during media and conference interpreting. *Interpreting in the 21st century. challenges and opportunities*, edited by Giuliana Garzone and Maurizio Viezzi. Amsterdam / Philadelphia: John Benjamins. 195–202.
- McKee, Rachel Locker. 2014. Breaking news: Sign language interpreters on television during natural disasters. *Interpreting* 16(1). 107–130.
- WFD. 2020. "Examples of press conferences on COVID-19 with national sign languages". *World Federation of the Deaf Blog*. <http://wfdeaf.org/news/resources/wfd-press-conferences-on-covid-19/> [Žiūrėta 2021-05-12].

WFD, WASLI. 2020. “Guidelines on providing Access to public Health info in Nat. Sign language during Coronavirus Pandemic”. *World Federation of the Deaf Blog*. <http://wfdeaf.org/news/resources/18-march-2020-guidelines-onproviding-access-to-public-health-info-in-nat-sign-language-during-coronavirus-pandemic/> [Žiūrėta 2021-05-12].

WFD, WASLI. 2021. “Guidelines on Access to Information in National Sign Languages During Emergency Broadcasts”. *World Federation of the Deaf Blog*. <https://wfdeaf.org/news/resources/guidelines-on-providing-access-to-public-health-information/> [Žiūrėta 2021-05-12].